Tiyatro Türü ve Unsurları

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Tiyatro**, olayların anlatılmayıp sahnede oyuncular aracılığıyla **canlandırıldığı** (gösterildiği) türdür. Metin, oyuncu, sahne ve seyirci temel ögeleridir.
- **Yapı:** Eser **perde**lere, perdeler **sahne**lere ayrılır. **Dekor**, kostüm, ışık, müzik ve efekt oyunu tamamlar. Oyunculara yönelik açıklamalar (hareket, ses tonu, mekân) **yay ayraç** içinde yazılır.
- **Dramatik örgü: Serim** (kişiler ve ortam tanıtılır) → **düğüm** (çatışma en gergin noktasına ulaşır) → **çözüm**. Çatışma kişi–kişi, kişi–toplum, kişi–doğa ya da kişinin kendi iç dünyasında olabilir.
- **Konuşma biçimleri: Diyalog** (karşılıklı konuşma), **monolog** (kişinin kendi kendine konuşması), **tirat** (bir kişinin karşısındakine yaptığı uzun konuşma).
- **Türler: Trajedi** (acıklı, soylu kişiler, koro, ağırbaşlı ve şiirsel dil, yıkımla biter) · **Komedi** (insanların ve olayların gülünç yönleri, güldürürken düşündürür) · **Dram** (acıklı ve gülünç ögeler bir arada, gerçek hayata yakın).
- **Radyo tiyatrosu:** Tek anlatım aracı **ses**tir. Mekân, zaman ve hareketler konuşmalar, **efekt** ve **müzik**le sezdirilir; dinleyici sahneyi hayalinde kurar.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Tiyatro terimlerini tanımlarıyla eşleştiriniz.

1. perde 2. sahne 3. dekor 4. monolog

a) Oyunun geçtiği yeri canlandıran eşya ve görsel düzen

b) Kişinin sahnede kendi kendine yaptığı konuşma

c) Perdenin açılmasıyla başlayıp kapanmasıyla biten büyük bölüm

d) Perde içinde, genellikle kişilerin giriş-çıkışıyla değişen küçük bölüm

2 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Tiyatro, anlatmaya değil göstermeye dayanan bir türdür.

( ) Sahne açıklamaları tiyatro metninde yay ayraç içinde verilir.

( ) Trajedide kişiler genellikle sıradan halk insanlarından seçilir.

( ) Radyo tiyatrosunda mekân efekt ve müzikle sezdirilebilir.

( ) Dram, acıklı ve gülünç ögeleri bir arada kullanabilir.

3 Tiyatroyu hikâye ve romandan ayıran **temel** özellik aşağıdakilerden hangisidir?

A) Olayları anlatmak yerine sahnede canlandırmaya dayanması
B) Olay, kişi, yer ve zaman unsurlarına yer vermesi
C) Kurmaca bir dünya oluşturması
D) Toplumsal sorunları konu edinebilmesi
E) Düzyazıyla yazılabilmesi

4 Boşlukları doldurunuz.
Tiyatroda olay örgüsü üç aşamada ilerler: Kişilerin ve ortamın tanıtıldığı bölüme ..... , çatışmanın en gergin noktaya ulaştığı bölüme ..... , sorunun sonuca bağlandığı bölüme ..... denir.

5 "SEVDA — (Pencerenin önünde durur, perdeyi hafifçe aralar.) Geliyorlar."
Bu satırda yay ayraç içindeki ifadenin görevi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kişinin iç sesini seyirciye duyurmak
B) Olayın geçtiği tarihi bildirmek
C) Oyunun hangi türde olduğunu göstermek
D) Yazarın kişi hakkındaki yorumunu aktarmak
E) Oyuncunun sahnedeki hareketini belirtmek

6 Aşağıdakilerden hangisi **trajedinin** özelliklerinden biri **değildir**?

A) Sıradan insanların gülünç yönlerini sergilemesi
B) Acıklı olayları konu edinmesi
C) Kişilerin soylu ya da seçkin kişilerden oluşması
D) Ağırbaşlı ve şiirsel bir dil kullanması
E) Koro bölümlerine yer verebilmesi

7 Boşlukları uygun terimlerle doldurunuz.
a) İki ya da daha çok kişinin karşılıklı konuşması: .....
b) Kişinin sahnede kendi kendine konuşması: .....
c) Bir kişinin karşısındakine yönelik uzun ve kesintisiz konuşması: .....

8 Radyo tiyatrosuyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

A) Tek anlatım aracı sestir.
B) Mekân ve zaman ses efektleriyle sezdirilebilir.
C) Dinleyici sahneleri hayalinde canlandırır.
D) Müzik, duygu geçişlerini vermede kullanılır.
E) Oyuncuların jest ve mimikleri dinleyiciye doğrudan ulaşır.

9 Kişilerin ve olayların gülünç yönlerini sergileyerek seyirciyi güldürürken düşündürmeyi amaçlayan tiyatro türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Trajedi B) Dram C) Deneme D) Komedi E) Söylev

10 Aşağıdaki durumlarda görülen çatışma türünü yazınız.
a) Genç kaptan, dinmeyen fırtınaya rağmen gemisini limana ulaştırmaya çalışır.
b) Genç kadın, köyün eski törelerine karşı çıkarak okumak için şehre gitmek ister.
c) Doktor, en yakın arkadaşının hatasını saklamakla gerçeği söylemek arasında kıvranır.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 (Akşam. Eski bir köy kahvesi. Duvarda bir saat, köşede yanan bir soba.)
HALİL — (Kapıdan girer, ıslak şapkasını çıkarır.) Yağmur hâlâ dinmedi mi?
SELMA — Dinmedi. Dere köprüsü bu gece dayanmazsa sabah pazara nasıl ineceğiz, bilmem.
HALİL — (Pencereye gider, dışarıyı uzun uzun seyreder.) Dayanır… Dayanmalı.
Bu parçada aşağıdakilerden hangisine **yer verilmemiştir**?

A) Dekora ilişkin açıklamaya
B) Kişinin kendi kendine konuşmasına (monolog)
C) Zamana ilişkin bilgiye
D) Kişilerin hareketlerine
E) Karşılıklı konuşmaya

12 11. sorudaki parçada sezdirilen çatışma daha çok aşağıdakilerden hangisidir?

A) İki kuşak arasındaki çatışma
B) Kişi ile toplum arasındaki çatışma
C) İnsan ile doğa arasındaki çatışma
D) İki sevgili arasındaki çatışma
E) Kişinin vicdanıyla hesaplaşması

13 11. sorudaki sahne radyo tiyatrosuna uyarlanacaktır. Halil'in kapıdan girdiği ve dışarıda yağmur yağdığı dinleyiciye nasıl sezdirilebilir? İki yol yazınız.

14 Aşağıdakilerden hangisi **dramı** trajediden ayıran bir özelliktir?

A) Sahnede oynanmak üzere yazılması
B) Diyaloglara dayanması
C) Perde ve sahnelere ayrılması
D) Acıklı ve gülünç olayları bir arada verebilmesi
E) Bir çatışma üzerine kurulması

15 Aşağıda özgün bir oyunun olayları karışık sırayla verilmiştir. Olayları dramatik örgüye göre sıralayıp her birinin hangi bölüme (serim, düğüm, çözüm) ait olduğunu yazınız.
a) Fırtınalı bir gecede fenerin lambası söner; limana yaklaşan bir gemiyi uyaracak ışık yoktur, yaşlı bekçi de yaralanmıştır.
b) Küçük bir adada yaşayan yaşlı fener bekçisi ve şehre gitmeyi kafasına koymuş torunu tanıtılır.
c) Torun, dedesinin tarifiyle lambayı yeniden yakar; gemi kurtulur ve genç adam adada kalmaya karar verir.

16 Radyo tiyatrosunda aşağıdakilerin hangisinden **doğrudan** yararlanılamaz?

A) Ses efektleri
B) Müzik
C) Ses tonundaki değişim
D) Anlatıcı konuşması
E) Kostüm

17 "MURAT — (Yalnız. Masadaki mektubu eline alır, bir süre bakar.) Göndersem mi? Gönderirsem her şey değişecek... Göndermezsem de hiçbir şey değişmeyecek. Hangisi daha kötü, bilmiyorum."
Bu parçada kullanılan konuşma biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Diyalog B) Monolog C) Tirat D) Koro E) Sahne açıklaması

18 Aşağıdaki hikâye cümlesini, kişilerin konuşmaları ve en az bir sahne açıklaması kullanarak tiyatro metnine dönüştürünüz.
"Annesi, masaya tabakları koyarken oğluna neden geç kaldığını sordu; oğlu da otobüsü kaçırdığını söyledi."

19 Aşağıdaki oyun tanıtımlarını türleriyle (trajedi, komedi, dram) eşleştiriniz.
a) Evin her işine karışan, kendini beğenmiş bir dayının koyduğu saçma kurallar ve bunlara uymaya çalışan ailenin hâli seyirciyi kahkahaya boğuyor.
b) Oğlunun ağır hastalığıyla sarsılan bir ailenin umutla umutsuzluk arasındaki günleri, yer yer gülümseten anlarla birlikte anlatılıyor.
c) Soylu bir hükümdarın aşırı gururu yüzünden kendi yıkımını hazırlayışı, koronun ağıtlarıyla sahneleniyor.

20 Tiyatroda **perde** ve **sahne** ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Sahne, perdeleri içine alan en büyük bölümdür.
B) Her tiyatro eseri yalnızca bir perdeden oluşur.
C) Bir perde birden çok sahneden oluşabilir.
D) Perdeye yalnızca komedilerde yer verilir.
E) Sahne yalnızca dekor değiştiğinde değişir.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 "Oyunda, yurdunu kuraklıktan kurtarmak için ağır bir adak adayan bir kralın, adağını yerine getirmek zorunda kalınca yaşadığı acı anlatılır. Kişiler soylu ailelerden seçilmiş, olaylar ağırbaşlı ve şiirsel bir dille aktarılmıştır. Sahnede zaman zaman bir koro olayları yorumlar; oyun kralın yıkımıyla sona erer."
Özellikleri verilen oyun aşağıdaki türlerden hangisine örnektir?

A) Trajedi B) Komedi C) Dram D) Radyo tiyatrosu E) Orta oyunu

22 Radyo tiyatrosuyla ilgili aşağıdaki yargılar veriliyor:
I. Sahne düzeni ve kişilerin görünüşü dinleyiciye ancak ses ve söz aracılığıyla sezdirilebilir.
II. Oyuncuların sözleri dışındaki açıklamalar metinde yay ayraç içinde gösterilir.
III. Müzik ve efektlerin nerede başlayıp biteceği metinde belirtilir.
IV. Dinleyicinin hayal gücüne başvurulmaz; her ayrıntı anlatıcı tarafından tek tek betimlenir.
Bu yargılardan hangileri **doğrudur**?

A) I ve II B) I ve IV C) II ve III D) I, II ve III E) I, III ve IV

23 Tiyatro metinlerinde, roman ve hikâyedeki gibi olayları ve kişilerin iç dünyasını açıklayan bir anlatıcı genellikle bulunmaz. Bu durum, kişilerin iç dünyasının seyirciye daha çok hangi yolla yansıtılmasını gerektirir?

A) Yazarın sahne dışından yaptığı uzun açıklamalarla
B) Dekorun ayrıntılı betimlenmesiyle
C) Kişilerin konuşmaları ve davranışları yoluyla
D) Olayların geriye dönüşlerle anlatılmasıyla
E) Kişilerin geçmişinin özet hâlinde verilmesiyle

24 "Komedi yazarı, seyirciyi güldürürken önüne bir ayna da tutar. Cimri, kıskanç, kendini beğenmiş tipler abartılarak sahneye çıkarılır; seyirci onların hâline gülerken kendi kusurlarını da fark eder. Bu yüzden iyi bir komedi, perde kapandıktan sonra da seyircinin zihninde sürer."
Bu parçadan komediyle ilgili aşağıdakilerden hangisine **ulaşılamaz**?

A) Tiplerin abartılarak verildiğine
B) Hem eğlendirme hem düşündürme amacı taşıdığına
C) Seyircinin kendi kusurlarını fark etmesini sağladığına
D) Etkisinin oyun bittikten sonra da sürebildiğine
E) Olayların genellikle kahramanın ölümüyle sonuçlandığına

25 (I) KEMAL — Bu saatte kim olabilir kapıdaki? (II) kapıya doğru yürür, gözetleme deliğinden bakar (III) Aa, Nermin! Hoş geldin. (IV) NERMİN — Hoş bulduk. Rahatsız etmiyorum ya? (V) KEMAL — Olur mu hiç, buyur.
Bu tiyatro metninde numaralanmış bölümlerden hangisi sahne açıklaması olarak yay ayraç içinde yazılmalıdır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

26 (I) Kasabanın tek eczacısı Rıza Bey ile genç yardımcısı Deniz, küçük dükkânlarında sakin bir hayat sürmektedir. (II) Bir gün kasabaya büyük bir zincir eczane açılacağı haberi gelir. (III) Müşteriler birer birer yeni eczaneye gider, borçlar birikir ve Rıza Bey dükkânı kapatma kararı almak üzeredir. (IV) Deniz, eczaneyi gece nöbetleri ve evlere ilaç götürme hizmetiyle yeniden ayakta tutmanın yolunu bulur. (V) Kasaba halkı eski eczanelerine döner.
Bu oyun özetinde düğüm (gerilimin en yüksek olduğu nokta) numaralanmış cümlelerden hangisindedir?

A) I B) II C) III D) IV E) V

27 "LEYLA — (Kendi kendine) Babam haklı belki. Bu şehirde kalırsam ailemin yanında olurum, onları yalnız bırakmam. Ama o burs... Yıllardır hayalini kurduğum okul... Gidersem kendimi bencil sayacağım, kalırsam hayatım boyunca 'ya gitseydim' diyeceğim."
Bu parçada öne çıkan çatışma aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kişi ile doğa arasındaki çatışma
B) Kişi ile toplumun törelerinin çatışması
C) Baba ile kız arasındaki açık bir kavga
D) Kişinin iki istek arasında kalarak kendi iç dünyasında yaşadığı çatışma
E) İki arkadaş arasındaki kıskançlık

28 Tiyatroyla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi **yanlıştır**?

A) Metin, oyuncu, sahne ve seyirci tiyatronun temel ögeleridir.
B) Tiyatro eserleri yalnızca okunmak amacıyla yazılır; sahnelenmesi eserin tamamlanması için gerekli değildir.
C) Komedide toplumsal eleştiriye sıkça yer verilir.
D) Dram türü, trajedi ve komedinin bazı özelliklerini birleştirir.
E) Radyo tiyatrosunda ses efektleri mekânı sezdirmek için kullanılır.

29 (EFEKT: Uzaktan vapur düdüğü, martı sesleri. Dalgaların iskeleye çarpışı.)
NURİ — Son vapur da kalkıyor Leman, koş!
LEMAN — (Nefes nefese) Bekle... Bavulun sapı koptu!
(MÜZİK: Hızlı ve gergin bir ezgi yükselir, sonra yavaşça kısılır.)
Bu radyo tiyatrosu parçasında olayın bir iskelede geçtiği aşağıdakilerin hangisiyle sezdirilmiştir?

A) Vapur düdüğü, martı ve dalga sesleriyle
B) Leman'ın nefes nefese konuşmasıyla
C) Bavulun sapının kopmasıyla
D) Hızlı ve gergin müzikle
E) Nuri'nin Leman'a adıyla seslenmesiyle

30 Bir otobüs durağında geçen, iki kişilik ve 3-4 konuşmalık kısa bir **radyo tiyatrosu** sahnesi yazınız. Metninizde en az bir efekt ve bir müzik açıklaması bulunsun.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**